

БОГДАН КРАВЦІВ

ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ

ОКТАВИ

Під чужими зорями

Богдан Кравців

Під чужими зорями

(Октаави)

Б Е Р Л И Н — 1 9 4 1

ВИДАВНИЦТВО „ВІСТІ“

Ред. Дм. Штикало

Надруковано в серпні 1941 р. 1000 прим.
Накладом В-ва „ВІСТІ“, Сокаль, пл. А. Гітлера 20.

Моїй Сольвейг під ялинку
у Свят-вечір 1941.

I.

ЄВШАН - ЗІЛЛЯ

„А про красу заквітчаних долин,
Про любі серцю комиші і хащі,
Про те, як пахне на межі полин,
І про вигнанця долю злу й пропащу,
Який не баче рідних луговин,
— За мене ще майстерніше і країще
Вам оповів би половецький хан,
Якому хтось дав нюхати Євшан”.

Юрій Клен: Прокляті роки.

Не дні, не місяці — пливтимуть роки
Під зорями чужими! І далінь
Просторів міряних, доріг широких,
Городжених безвітряних долин —
Терпкою гореччю чужих уроків
Нам думи й кров обмарить, як полин...
Того ж — пробачте — посмак той терпкавий,
Що ним навіяні оці октави!

«То «Чумаків» солодкий восьмистих
Сп'яняв мене в юнацькі дні колишні,
Розквітлі щасним чаром днів простих
І слів сопілчаних, як цвітом вишні.
— Коли ж «Проклятих років» час настиг —
Над вина молоді, дурманно — пишні,
Над строф дзвінких розмоленість ясну —
Терпку я славлю стиглість полину».

Це так — давно, колись — ще в Ріднім Краю
Мене наврочив чар витких октав,
Та ладу їм уже ж не пам'ятаю...
Одну з них тільки якось пригадав —
Цю другу — тут. Так — хай же лають, чи не лають —
Я вплів її в поему цю, та ж прав
На те я нині: це ж її єдину
З октав колишніх всіх доніс в чужину.

І не гадав торік, як через Сян
Я навстріч дням недовідомим бродив,
Кидаючи навсоння запашне полян
І юности замріяні городи,
Що кришка слів — як зілля те євшан —
Незримим чаром рідної уроди
І тугою калинових мостів
Вплететься так негадано в мій спів.

То ж хай же ще нераз в оці октави —
У гірчавінь настиглу полину —
Вплітаються промінням золотавим
Раптові спогади про мить ясну,
Як Рідний Край, про щасні і ласкаві
Далекі дні! — Не кину, не мину
Ясних гостей, ні любої гостини
В той час — як серце прозимінню стигне —

В ті дні — як гірко, зимно й холодно
Самому на чужині — як набридне
Дешевих слів і покликів вино —
Як зломізерні емігрантські злидні
Гризтися стануть, як щурі: — й дано
Нам буде і брехню і глум і бридні
І їдь єхидну, зради ржавий ніж,
Спrijмати від одурених невіж!..

То ж може спогади оті далекі
Змережані в тремку барвисту нить
Навсоння рідного — немов лелеки —
Над нами пролетять — і щасна мить
Вагітна пошумом їх крил і клекіт
Невтишний їх — нам чаром полонить
Злодарні думи й серце перевите
Троюдним яdom чвар несамовитих... .

І може в глибах стъмарених очей
Займеться зразу полум'я багряне —
І прибагом нестримним в мент оцей
У жили кров розжевріла нагряне: —
Порватися!.. бігти туди і — як Антей —
Припасти до Землі!.. І нездоланим,
Могутнім — як Вона — устати знов
І хрест нести, що нам його дано!

Вона ж — Земля — нам владарка єдина
І мати снів і нашої яви!
Та й кожна щасна і трудна година
Уже ж у нашій, як в її крові...
Простить ачей Вона блудного сина
І гріх його, що в бурю й буревій
Лишив її напризвіл, на поталу
Ненатлого, зненависного валу...

Сіомома врізами кривавих ран
Несемо ж в серці зморене обличчя
Отчизни нашої — її, що бран
І кігті загрібущого галиччя
І в'їдливий, нанозливий дурман
Змогти наважили... Зове нас, кличе
І вабить безпересталь — як синів —
То піснею, то трептом ніжних слів!

То ж — їй, що зично так, що безустану
Приводить нас до себе в світ ясний,
Що рідним словом, як данням євшану
З чужого одчаровує, — то їй:
Всі пориви, всі думи й до-останню
Краплину крові — в спів нескладний мій,
В октав хвилястих недоладні рими
Хотів би я вплести — під зорями чужими..

У крузі їх, під одляск збройних лун
Ти проведи, надхни мій спів, Бояне!
Дай зваги нам торкати срібло струн
Про Землю Руську, що за шелом'янем...
Налий слова, мов яру прорість врун,
Привієм вітру яросним, духмяним,
Щоб над розливом зим чужих і мли
Невгасним сяйвом рідних зір цвіли!

II.

ОЛЕНІ РЕВУТЬ

„Лиш є Кончак дочку свою вродливу
Причарувати бранця намовля,
І чорну пристрасть, вільну і зрадливу,
В чужих піснях вже почуваю я”.

П. Филипович: Простір.

Одходять в далеч Татри срібноризі,
Як буйні дні недавніх зрывів, зваг,
І вже по глинчастім, дряглини м низі
Валами котить каламутній Ваг.
І в млі тепличній запашній і сизій —
Здавалося б — знаходить кожен, що прибаг:
Спочинок, дні дозвільної догоди
По днях тривожних змарги і негоди.

То ж неодин ще вчора — десь ген — там
Понад Дністром, над Бугом, чи Опором
Виходив з нетрів навстріч ворогам
Із зброєю в руках... І, стерши в порох
Ворожу забрідь і чванливий гам,
Вбачав — ликуючи — їх розтіч, сором
І смертним жахом скривлені роти
Запеклої, ненатлої бути...

І неодному ще в очах раптові
Кошмарні блиски, обмари тих днів,
Коли — як покруч злий — в пожарах, крові
Польща сприймала помсту, кару й гнів.
Коли про волю він — напоготові
Зустріти смерть — і mrіяти не смів,
І тільки, поглядаючи крізь ґрати,
Жалів, що марне треба помирати...

Без зброї і без бою... й неодин
Нераз здригає раптом поневолі,
Згадавши жах одчайних тих годин,
Як з лав, на беззвість ведених, десь в полі,
Чи серед лісу гоном гнав туди —
В причаєну звабливу гущу волі —
Під свистом куль — в рови, в хащі яруг
Із другом раненим, прикованим до рук...

Сьогодні все це спогади. Час плине
Примирним, рівним плюскотом ріки
І грають переливами хвилини,
Як у басейнах золоті рибки...
І — мов бурі стадо журавлине,
Що шлях верстало довгий і важкий —
В гуртах веселих буйне товариство
Снує доріг минулих нить барвисту.

Щодня нові, негадані дари
Підносить осінь тепла щедро й радо:
Розвагу мондрів і рвучої гри
І стиглі, повні грона винограду.
Коли ж ласкаві сплінуть вечори,
То чар їх полоняє всю громаду.
Вином похмільним, пошумом ріки
Змережаним у музику й танки.

В достатньому дозвіллі так і тільки
Минають дні, проходять тижні нам —
Під спів ясний далекої сопілки,
Безжурливий довкілля гам і крам.
І навіть дивно згадувати Рільке:
«Що хто самотній, буде довго сам!» —
Чужинним парком без мети і тями
Кружляючи з осінніми листками...

Та часом соняшні тепличні дні
Холодний вихор заснує імлою,
Дощем з Карпат далеких... В далині
Щось заклекоче... Клекотом прибою
Запінить Ваг... В звіринці олені
Ревтимуть довго, протягом — й луною
Той рев їх — волі поривній яса —
Сколотить раптом затишні плеса...

А там листи приб'уться, рідні вісті
Із далечі, з-за сьоми гір і рік.
За'беться серце нэ стокрот, не двісті
На слово довгождане — та й у бік
Одступлять вже безжурні дні барвисті...
А ще коли живий з'явиться чоловік
Ізвідти ж, — то як грім шибне юрбою
Далекий, вольний поклик змагу й бою!

І вже чужинний вирій не сплете
На серце сіті, ні мани, ні звоби!
Набриднуть розкоші тепличні й те
Безділля раювальне... Не привсбить
Уже й на мить похмілля золоте
Чужих ночей... Кожен з вихром мчав би!
І ранком — як зраховують ряди —
То знають всі: і той побрив туди...

... У невидь — ніч шугаючи безстриму,
Помчать вони навмань і навпрошки
Крізь застуми і нетрі й незриму
Кромішню тьму, як хижії вовки...
Світла далеких рідних хат вестимуть
Їх крок — і порух впевнений руки,
Коли на поклики затриму гострі
Озветься їх сухий, короткий постріл!

І може так колись — десь в нетрях сіл
І рідних піль — зацьковані в дорозі,
Минаючи застави й гострокіл,
Впадуть в матню засілої сторожі:
В запеклім змагу — вже останком сил —
Щоб не попасті в руки зловорожі,
Не здатися напризвіл жихій тьмі —
Порвуть ґранатами себе самі!..

III.

ВЕЛИКДЕНЬ У РИМІ

„І спали,
Упившись кровію, кати,
Твоею кровію ! А Ти
Возстав от гроба ! Слово встало,
І слово правди понесли
По всій невольничій землі
Твої апостоли святії”.

Т. Шевченко : Неофіти.

Ще сонцем іскриться іней по сталі
Альпейських рейок, — ще мороз ясний
Заковує у заморозь криштальні
Нагірні дні і обрії і сни, —
Ще Земмерінг — а завтра вже мігдалі
Цвітуть рожевим розцвітом весни
Та й мов перел розсипаних намист о
І зорі і світла над Вічним Містом

І вранці, як ще обриси хреста
Ледь - ледь сіріють в млі сріблястопінній,
Вглинають кроки й погляди й уста
Неждану прозелень і пальм і піній,
По білім камні бредучи зпроста,
Куди Горацій і Вергіль і Пліній
Проходили в надхненні, де горів
Владарний сон звитяжних Цезарів.

Слідами їх зненависти й любови,
Що символом взяли вовчиці вид,
Бреду німий, неситий і раптовий —
Звичайне варвар: Ант, чи може Скит...
За чичероне тут мені Карбович,
Найкращий друг всіх наших волокит,
Палкий звеличник міста сьоми горбів
І Венус із Чірене й катакомбів.

Проміж руїн і пишнотних садіб
Снуємось з ним і mrієм вголос йдучи
(Тим mrіям нашим тільки розцвісти б ?),
То споримо, чи вдасться нині Дуче
Перекувати на колишній штиб
Нащадків пізніх Риму, їх прийдуще
Коліно те, що грається — то спить
На Форум - і Романум під цю мить.

Або ж, як вечір сплине золотастий,
То знову нить думок над Тибром тчем.
Та рвуть нам те ткання щораз контрасти:
Ось постаті погрожують мечем
З-над мосту Ватиканові, що вкрасти
Він ніби волю хтів — й до наших тем
Вплітається — потойбіч вже неждано
Звитяжний виклик: порвані кайдани !

То сесь поза овінчаним в світла
Величним честнем волі й перемоги
У темних сутках церковця мала
Зупинить думи наші і дороти :
Колись в'язниця і Петра й Павла,
Христових учнів злиденних і вбогих,
Що з-над Йордану забрели у Рим
І здигли хрест над владарством старим...

І завтра — в день Велико вже Суботній —
По катакомбах снуємося знов
І сяйвом віри світлим, прозолотнім
Тчено померклу ткань старих основ..
І — як Данило, прочанин самотній,
Що над Йорданом згадував все Снов
І »землю руську« — в книги прируїнні
Ми вписуєм під йменням: З України.

Яку ж оповідь ще лишати тим
Чужинним снобам і ченцям — цікавим :
Хто ми такі, звідкіль, чого й за чим ?
Невже повірять нам, що не лукавим,
Як станем ясувати нині їм,
Що є країна під ярмом кривавим,
Де вольні пориви й серця замклись
У катакомбах — як і тут колись !

Чужинці ж ті і назви не чували
Країв отих, що плив до них Тезей,
Отчизни нашої, що орд навали
Її пустошили ще гірш ачей
Ніж давній Рим... Казати ж їм, що палить
Шматує, рве сучасний Колізей
Не тіло лиш, а й духа нам сьогодні
Кривавим жахом хижої безодні ? !

Вістити ж їм, що дух той не поляг,
Що все ж — завжди вогнем горить висотнім,
Що ось кінчається наш страсний шлях
І три хрести на київській Голготі
У небо уп'ялись! Що на полях
Дніпра й Дністра зринає у ясноті
Воскресний День! — Не варто, не збагнуть...
То ж завтра їх — чужий Великдень тут...

Підем же й ми — в базиліку Петрову :
У холоді олтарних копул, стін,
Серед пишноти різьб — снувати знову
(Під оплески, що плинуть навздогін
За »Еввіва іль Папа«) молитовну,
Як утренній воскресний спів і дзвін,
Як скупчену церков далеких тишу,
Шалену думу — поривну й невтишну !

І може серед студені колон,
Під склепами величчя золотими
Розквітне хоч на мить, як добрий сон,
Весна далека й вічна — і цвістиме
Вишневим цвітом нам, теплом долонь,
Гагілкою й веснянками ясними...
І може в суятні величних мес
Хтось рідний скаже нам: Христос Воскрес !

IV.

СЛОВО ПРО ПОЛКОВНИКА

„Ярославна рано илачеть въ Путинъ
на забрай а ркучи: Свѣтлое и пре-
свѣтлое слынде! Всѣм тепло и красно
еси. Нему, господине, иростре герячю
свою лучю на хадѣ вон, въ полѣ беза-
воднѣ жаждею имъ лучи съпраже, ту-
гою имъ тули затче?“

Слово о полку Игоревѣ.

Так важко нам — в Берліні, чи в Гамбурзі,
В Брюссель, чи в Римі, чи бозна де ще
Тривати нині в зір чужому крузі! —
Та несказанно важче, боляче
І слози і слова ковтати, Друзі,
Збагнувши суть рокованих речей,
Жорстоку правду слів у гореч повних,
Що був єдиний в нас — один Полковник!

Як гірко ж, проклято цей хрест нести
Сьогодні нам, ще й — тут! То ж ніби вчора —
Здається ось — як звіти ми й листи,
З краю привізши, спали наче хсврах,
Через кордон шпигів й зестав густих
Прошмигнувши по застумах і зворах, —
Будив нас подзвін, телефонний гам,
А там з'являвся вже й Полковник сам..

Гей, стільки років, осеней без ліку! —
А й досі в пам'яті тривожна мить:
Ця зустріч перша з Ним! І вже ж до віку
В серцях не вмовкне нам, не одбренить
Дзвін слів рвучких і сміху... То ж велику
Громаду Друзів спогад єдинить
Про те, як з ними Він ділив в єднанні
І гріш — і хліба окраєць останній...

Невтишним вихром пориває ж сплін,
Мете нас туга світлим, вічним слідом:
у Празі пригадають ось — ослін,
Де — Він — сідав... Ось майоріють блідо
Швейцарські Альпи, де з орлами — Він —
Снував орлині думи... Та й на Лідо
Остійському хтось в болю шепне враз:
— Це тут прольотом Він вітав нераз...

І часом вже з тих образів полону,
За пошибом і спогадів і мрій:
Живий зринає — Він! — До телефону
Ось кличе нас... — І полапки, мершій
Рвете за трубку! Але ж ні... Й холонуть
Серця нам знов: Та ж голос це не Твій!
Не Твій, Полковнику!... І знов над нами
Кривавий гомін — зриву в Роттердамі...

Та ж згинув Він! Ні, ні... То ж як тоді —
Спrijиняти ж так не сила і сьогодні
Злощасних слів тих... То ж слова тверді,
Страшні, безщадні — наче гнів Господній...
То ж — по в'язницях — в муці молодій —
Тій зловісті — бойці запеклі й годні
Не йняли віри — й билися до ґрат,
Що нових їм тортур придумав кат...

На зловість ту, що з громом навздогони
Шибнула Рідним Краєм, то ж до віч,
До горла жаром щось пливло .. То ж дзвони
Гули тривожним гулом в тьму й у ніч
З дзвіниць усіх... Та всеж далекі гони
Лунали гомоном про близьку січ,
Про те, що — Він — не згинув! Що ось гряне
З полками наш Полковник в день багряний!

,

Як вірити ж, як жити нам з тим ось:
— Полковника немає!... То ж не чари,
Та ж згинув Він! І вже нам довелось
Іти самим... і яdom помсти й кари
Пекти серця: Щоб пекло розімклось
Над вбивцями, як день отої покари
Над травнем Роттердаму вже, коли
І — кров'ю бруки і — вогнем спили!

Та ні! — То ж крові, то ж пожару мало,
Щоб відплатити устокрот, ущерь
Слова оті : — Полкевника не стало !
Той двадцятьтретій травня ! Люту смерть !
Криваву втрату нашу ! — Цілим валом
Вогню, заліза і кривавих жертв
Вернути вже ж і сам Господь не здужа
Бойцям — Вождя, Його Дружині — Мужа !

Та ж ріки сліз не втишили б, ані
І розпачі і болю не змогли би
Її одної, що в злодарні дні
Весь незмір горя стиснувши у глиби,
У морок серця, — як наказ — ясні
Знайшла слова, в достойності незглибні :
— Впав Батько Юри... Муж загинув мій...
Ви — далі йдіть — завжди пробоєм — в бій !

То ж вирік травень той, що довгі роки —
Ридаючи, горюючи, ждучи —
Самій уже верстати їй широкі
Чужі простори... В темряві ночей
Вчуваючи і голос, сміх і кроки
Живого мов.. Та й образ несучи
Останній вже : кохане — як галличям —
Пошарпане гранатою обличчя...

Вчуваите ж нині, товариство славне,
Палючий біль той, тугу — ща як грань ! —
То ж не в Путівлі квилить Ярославна,
То ж не обмити вже кривавих ран
Обличчя того, що колись у травні
Покрив китайкою злосмертний бран !
Учуйте — і на прaporах несіть
Наказ Її : Полковників завіт !

V.

З ДАЛЕКИХ ДОРИГ

„І простір рве і ранить
О, скільки ж то відчинених дверей
В далекий світ шляхів незнаних“.

О. Лярутинська : Княжа Емаль.

Сплелися дні й дороги мерехтливо
В мінливу понадобрійну далінь:
Ще вчора — Вія Аппія, гаї оливок,
Та й ось вже — синь Дунаю і — Берлін...
Та знаю ж я завжди : барвистим пливом
Не полонять світи моїх молінь ! —
То ж всі дороги в просторінь незриму
Ведуть до Твого серця, не — до Риму!

Ряхтітимуть сріблом і синню бриж
Моря зелені й облаки безкраї
І звабно буде вабити Париж
І древня Прага й римськи водограї —
Та всі мандрівні зваби ті й дари ж —
Як сон — прощезнуть в затишному раї,
Де Ти над днями й ночами дітей
Схиляєшся, як янгол золотий.

Не зірвуть чари й буря не розоре
Доріг, стежок в той світ сердечний мій,
Де невиспуще, день - при - дневі, Зоре,
Ти доні й синові з казок і мрій
Наш світ розсновуєш ! — у неозоре
Те труднє врем'я, як Тобі самій
Доводиться беззвину, безугаву
Снувати нить самотніх днів лукаву ...

То ж речено нам нині ночі — дні
Верстати нарізно в чужому світі :
Тобі навідшибі доріг, мені —
У плетиві рейок, дротів, як в сіті.
Немов Сольвейг Ти завжди — з далені,
З далеких міст, що вабом перевиті —
Чекаєш гостя... І завжди, мов птах,
До Тебе серце рветься по світах ...

Та все ж обоїм нам — однакі думи:
Про Рідний Край, що буря пойняла ! —
Цю ж пісню тільки знаємо одну ми,
Згаряючи — як нетлі — в ній до - тла
В години змарги, студені, й задуми,
Як прибагаєм рідного тепла,
Як майорить нам запашна й барвиста
На острові далекім рідна пристань.

Трапляється ж крлиць, що разом йдем
І поспіль із дітьми в привілля щасне,
І — мов розкішний, радісний едем —
Над нами небо синє й сонце ясне,
І так багато сміху, слів і тем —
Та раптом зсутеніє все, погасне,
Померкнуть цвіти, погляди й слова :
— Та ж небо тут — не те !.. Не та — трава .

І потім вже — тим пристрітом днедавнім
Ізморені — німуєм, аж покіль
На Свіржу береги, луги і плавні
Не поведе за руки нас — наш біль...
Це ж так колись — Ти пам'ятаєш — в травні
Ми бігли поруч по навсонні піль,
Лишивши тан музик і пах гераній,
Як діти — навстріч радості нежданій !

В вінку смерек нам зрине білий дім,
Далекі й раді юности світлиці,
Де нам серця розквіти молодим —
І вже у Батьком зведеній каплиці
Нам сяють свічі, та й кадильний дим
Снується, як в той вечір світлолицій
Вінчання нашого ... І сміх на мить
Дітей вже наших звідти продзвенить ...

Звідтіль — з навсоння того . . . Але ж годі !
Не сила вже . . . То ж гірко й боляче
Спогадувати нині щасні годи —
Та ж пригад жаром серце опече
Нам виходням нераз ще в днях негоди !
Того ж пробач, що синь Твоїх очей
Затъмарив може ось . . . Що слова приторк
Одкрив незважно те, що в глибах скрито . . .

З яких же слів мережати, плести
Тобі пісні мої сьогодні, Ладо ?
Котрого ж не торкнуся, заблестить
Клейнодом завороженого кладу.
Живоцвітом розквітне — і мости
В минуле прокладе . . . навмань, безладу . . .
І завжди, завжди гомоном дібров,
Диханням рідних нив нам палить кров !

У брані їх — молімся ж, щоб ніколи
Сухозлотом не висохли вони !
Щоб в зір чужих пристрітному околі
Зцілющим чаром рідних слів луни
Цвіли серця і погляди соколі
Насліддя нашого ! Щоб здав, манив
І їх той чар завжди — як нас сьогодні —
Далеким вільним дзвонком Великоднім !

Під зброї брязк, під гомін боротьби
Тобі — цей лист мій, плетиво октави,
Мережане, як рідних слів скарби,
Промінням туги щасним, золотавим . . .
То ж серцю все — прості слова мольби,
що дітям Ти проказуєш і правиш :
— «Дай, Боже, волю Україні, дай !
І нас верни до рідних в Рідний Край !» .

VI.
З КОЛЯДОЮ

„Ой, забарився місяць у крузі,
Місяць у крузі тістъ у дорозі“.

Із народньої колядки.

Одбиті від порогів рідних дому,
Від рідної одірвані землі,
Заметені в чужину невідому,
Як в осінь буревійну журавлі, —
Струснімо пил чужих доріг і втому
І, зочивши зорю у зимній млі,
Сповнімся нині, Друзі, благодаром,
Далеких вечорів різдвяних чаром!

То ж різно тут приайдеться, Друзі, нам
Хвилину Святвечірню зустрічати:
Одним в гурті своїх... А дехто ж там
В пивничній буде тугу заливати...
І може хтось такий самотній, сам
В чужі простори вийде — мов на чати —
Зорю зорити... Й будуть — чи й одні! —
Що й знати не знатимуть які це дні.

Усім Вам, всім, що вихром супротиви
Нешадно зметені в чужі кути,
Що все ж у глибах серця зберегти Ви
Забагли вогник світлої мети,
І вірите, що дасть ще Милостивий,
Звитяжно у майбутнє перейти —
В колядку, в шелест дідуха й отави
Хотів би я сплести оці октави!

Коб тільки звага!.. То ж оце торік
В гурті одному з колядою стали —
І все виходило — немов хто врік —
Надірвано так якось, вбого й — далі
Порзвався спів негадано, ізгірк
В неструмному мовчання інтервалі...
А там світла гасити почали
І згас Свят-вечір у прибоях мли.

Я ж важуся — забувши те й відомі
Гіркі слова, що »не співати, ні,
Пісень веселих у чужому домі« —
Плести в колядку спогади ясні,
Скарби єдині виходня сіроми,
Про радісні, захоплені ті дні,
Коли зоря виходила над стріхи
І щасним золотом рясив горіхи

Свят-вечір по хатах... В ясні світла
Освівши очі і серця й світиці,
Ставав він край багатого стола,
Як Батько роду — владар світлиций.
І — проскуру діливши спроквола —
Домашнім всім підносив по частиці
І з добрим словом: Щоб нарічних Свят
Дождався кожен і щаслив й багат!

Ні, ні... Не сила нині передати,
Як в мить оту не вистачало слів,
Як очі млою крилися... Як мати
Схилилася ураз... То ж тих років
Твердих, тривожних в кожній сливе хаті
Когось не стало: Часом лист наспів
Здалекої в'язниці... Той утік в чужину...
А той — як звір — застрелений загинув ...

Та вже ж у двір три радості ішли!
Їм навстріч ясно так торіли свічі
В багатих колачах — і сяйвом плив
Святковий, світлий чар в серця й у вічі.
І, повагом засівши за столи,
Всі вірили: і туга й біль не вічні,
То ж нарік краще буде! Й тричі-три
Кутю метали рясно до гори:

За те, щоб нарік знов в пахкому сіні
Промінням щасним грався сміх дітей;
Щоб знов дідух владарив — як і нині —
Багатий на колосся золоте
Над двором, статком всім; щоб темні тіні
В дім приступу не знали!.. І на те
З-надвору Свят-вечірньою луною
У хату спів вривався колядою.

Колядники ішли... Предвічна коляда
Благовість всьому мирові ясила,
Що Бог родився... Завжди молода —
Вона одна навік нас полонила!
Сухим, нікчемним словом не oddать
Луни її, ні барви, — як не сила
Сказати те, що ймало серце нам
В таку хвилину, в мить далеку — там.

То ж знаємо мелодію — і може
Слова ще пригадаємо завжди —
І ще нераз нам так раптово й гоже
Задзвонити в усі гомін коляди! —
Але ж почнемо, наче заворожен
Порветься спів — не вийде на лади:
— Не той же нам Свят-вечір тут і нині
І коляда не та, що в Україні!

Дозвольте ж, Друзі, ще за словом тим,
Не вимагаючи в подяку плати,
За звичаєм прадавнім, роковим —
Здоровлям, щастям всіх Вас віншувати!
З роси, з води! Дай, Боже, нам усім
Різдва Святого нарік дочекати
І поривати тисячні ряди
Могутнім, вільним співом коляди!

VII.

ПІД ЧУЖИМИ ЗОРЯМИ

„Чудесні дива ходять по морях
І манять нас і закликають ніжно.
Та що нам іхній бунтівливий стяг,
Коли не стяг це нашої вітчизни!“

Юрій Яновський „Чотири шаблі“

Під світом зір чужих — в годину пізню
Самотніх ночей — раптом так збагнем,
Впечемо серце жаром наглим врізу:
— Даремне все! Від себе не втечим! —
То ж дум шалених не змогти залізу,
Ні мрій, ні вольних поривів мечем! —
Як з серця їдь не витравить зміїна
Сьоми тих літер — слова: Україна!

Дарма ж усе! І дзвін чужих пісень
Лунати буде покликом даремним,
І не відчинем серця навстіжень
Очам чужинки — наче пристрасть темним...
Одна ж нам пісня: про далекий день,
Що розсвіт, світ його в очах несем ми!
І над прибажних поглядів ахат
Нас ваблять близом вікна рідних хат.

Із-понад хвиль, що синім рвуть Дунаєм,
З-над Шпреї, у гранітні береги
Закутої, безвпину ж полинаєм
Да блиму їх далекої жаги...
То ж тільки спів рибалчин пролунає,
Чи крик пташиний — зразу ж, безваги
Завжди — як біла мева — дума зрине
Над плавні Свіржу, Ворскли, чи Горині!

І знаємо завжди — метлявши дні
І кроки наші понад рвучим Тибром,
Над Сеною, чи знову ж в далині
Шумливій Райну — з серця вже не видрем,
Не вирвемо запеклі й мовчазні
Того, що болем шарпає стогидрим:
— Та ж як нам думи з шумом їх плести,
Коли — Дніпро не скрес, кривавить — Стир! ?

То знов, як вітром північним, набрезглий
З солоних хвиль, шумить нам Океан,
Чи вабить Адрії зелений незглиб
Прибоями весельчастих оман —
Як ждем вітрильників, що нас повезли б
З портів у далеч — безвісти, навмань —
Знечевля серце пригадом нам стигне
Про рідне море — чорне й негостинне...

І тьмяний яд засновує нам шлях...
»Ми ще ніколи не були собою,
Не піднімали стяга на морях« —
Затмарить Рильський радоші одбою
Настирливим двостихом... Як же, як
Палати послі тugoю ясною,
»Смоктати — із Яновським — янтарі
Пахучих мундштуків чужих сторін«!?

І як уговтати ту злющу зависть,
Пекельні думи ті, що серце рвуть —
В чужих столицях, як щораз ясна вість
Квітчає квіттям, прaporами путь
Полкам крицевим і ходу їх править
Під луки звитяг - нам, що поки тут
Ще клюв скитальних днів очей не виїв,
Снується водно в'їзд Богдана в Київ !

То ж не привабить нас могутній хор
Чужих вікторій в цю добу велику !
Ні Арк Тріомф, ні Бранденбургер Тор,
Ні Луки Цезарів не зможуть клику
Тривкішого за морок, смерть і мор,
Що палить нас сьогодні і довіку,
Що із боєвищ і Базару й Крут
Горить нам честнем змагу й волі тут !

В узлах чужих доріг, шляхом **бездомних**
Бредем же й ми — далекі і чужі,
І перед честнем слави невідомих
Вояків тих, що лести ані лжі —
Вмираючи не знали, кладемо ми
Вінком — свячені пориву ножі ! —
Немає ж і хреста, де ізложили
Колись їх — на Аскольдовій Могилі . . .

То ж не забути нам ! .. То вже дарма . . .
Завжди снувати будем тії думи,
Невтишні ті, що плинуть нам пливма
Від рідних нив ! І в пишнотному тумі
Чужих молінь, як снів ясних сурма
Густиме «Урбі й орбі», із задуми
Не збудить нас, що ждем — на вольний ріг,
Щоб нас поскуливав з чужих доріг !

І безпересталь так ! Щодня, щоранку —
У копальнняних штолнях, як кроти
Вгризаючися в землю, чи при станку
Як чола піт ізрошує густий,
Сотаючи нераз вже доостанку
Кров серця й жил беззвину, без мети —
Одне нас тільки морить, непокоїть :
— Коб руки й силу зберегти для зброї !

Під зорями чужими — то ж одним
Тревожим Бога, молимось Ясному :
— Щоб вволив нам ще дужим, молодим
Зustrіти зрыву мить недовідому ! —
Щоб послі вже — хоч млу, хоч тільки дим
Уздріти дав над двором рідним Дому —
І в мить останню — віч померклій світ
Покрив нам вільним шумом рідних віт . . .

В Берліні
в другому році еміграції
грудень 1940 — січень 1941.

Ціна 3 зл.